

Pallieter (ex Aurora)

Stamboeknummer 813 / zeilnummer OF 47 (rood)

Tjotter Aurora gered: De Pallieter boven water

“De “Aurora” verkeert in slechte staat en wat er nog van over is, zal worden opgestookt in de open haard van de eigenaar”.

Toen ik dit in het vroege voorjaar van 2004 hoorde, draaide mijn maag om. De Aurora is een tjotter van 5,20 meter lang en 2,05 meter breed. Ze zou in 1915 zijn gebouwd door de gebroeders De Jong in Heeg. Te weten Berend (1859 - 1921) en Michiel (1867 - 1940).

Dr.Ir. J.Vermeer omschrijft de Aurora in het boek “Tjotters en Boatsjes” als een “elegante boot”. Het is een schip zonder enige opsmuk. Geen snijwerk op de bedel- en hennebalk. Ook de kop van het roer en het boeisel bevatten geen snijwerk.

Mijn interesse was gewekt. Tijd voor Aktie. Een tjotter in de kachel anno 2004! In mijn ogen valt dat onder de noemer culturele misdaad.

Na wat heen en weer bellen, wachten en bellen, stond ik half mei 2004 op de stoep bij de eigenaar van de tjotter, waarboven het zwaard van Damocles hing: De heer Ter Veld in Breukelen. De tjotter lag in een schiphuis in Loosdrecht en wat ik daar zag was één groot drama. De eens statige elegante tjotter was in verregaande staat van verwaarlozing. Fok en Grootzeil lagen nog in het schip en zaten onder de spinnenpoep. Mast en giek lagen naast de mik en alles was vies en smerig. Van binnen en buiten zat ze in de polyester. Ze had zowel letterlijk als figuurlijk haar doodskleed al aan.

Toen ik aan boord stapte voelde ik meteen een contact en dacht: “Tjotter, jij gaat niet in de fik”.

Twee weken later belde de heer Ter Veld, dat het schip opgetuigd en zeilbaar was. Ondertussen was Charles Koek, van het Friese jacht Willemijntje, ook gaan kijken en gaf me de opbeurende boodschap: “Alleen de rondhouten en de zeilen zijn nog goed”. Na wat loven en bieden werd ik op 8 juni 2004 toch eigenaar van een paar goede rondhouten en zeilen. De tjotter zelf had wat aandacht nodig.

Pompen

Na alle zwarte en dus verrotte bladeren eruit te hebben geschept en al het water naar de goede kant van de pomp te hebben gepompt, waren we klaar voor vertrek richting Amsterdam. We hadden een prachtige dag uitgezocht: regen, onweer en harde wind. Dit had het voordeel dat het niet al te duidelijk werd, wat lekwater was en wat regenwater. De hele tocht van Loosdrecht naar Amsterdam via Weesp en Diemen moest er worden gehoosd.

In Amsterdam hebben we de tjotter bij de werf op het Prinseneiland op de buitenhelling drooggezet en kon de eigenlijke reddingsoperatie beginnen.

Bet-over-grootvader

Een paar dagen later was ik de mast aan het kaal krabben, toen ik iemand heel verbaasd hoorde zeggen: "Daar ligt de boot van mijn bet-over-grootvader". Het was een jonge man genaamd Olij uit Amsterdam. Hij wist te vertellen dat zijn familie jarenlang met dit schip had gevaren. Het was gebruikt geweest voor "Nut en Nocht", beroep en plezier. Uiteindelijk heb ik middels een flink gesprek het wel een wee van de familie Olij kunnen achterhalen en de rol die de tjotter daarbinnen heeft gespeeld.

De familie Oly of Olij en de Pallieter

De Olij's kwamen oorspronkelijk uit de Zaanstreek. In de tweede helft van de negentiende eeuw "emigreerde" de familie naar Friesland. Johannes Olij begon in De Lemmer een boerderij annex stalhouderij/café aan de Buorren. Hier zag in 1874 Simon Johan Olij het levenslicht. In 1882 vertrok een gedeelte van de familie, waaronder Simon Johan, naar Sneek. Zijn oom bouwde daar aan het zomerrak/Houkesloot een korenmolen: "De Windlust". Door de Olij's werd hier koren en kaneel gemalen. Tevens produceerden ze veekoeken. Voor het vervoer van deze producten hadden ze diverse zeilbootjes. Op 5 december 1914 brandde de molen tijdens een storm helemaal af, alleen het molenhuis bleef overeind. Zelfs nu nog.

Simon Johan Olij was een actief watersporter. Hij was mede oprichter van de SZC (De Sneeker Zeil Club) en de NNWB (De Noord Nederlandse Watersport Bond).

Nadat de molen was afgebrand, begon Simon Johan samen met L. van der Wey een kleine scheepswerf. Eind jaren twintig werd door de "Pallieter" aangekocht. Een tjotter van ruim vijf meter lang en ongeveer twee meter breed gebouwd in 1906 door de gebroeders De Jong in Heeg.

Toen de familie Olij in de crisistijd van de jaren dertig terug verhuisde naar de Zaanstreek, ging "de boot", zoals het schip binnen de familie bekend stond mee naar de andere kant van de net afgesloten Zuiderzee. De Pallieter bleef in de familie tot het eind van de jaren zestig.

De geschiedenis van de Aurora

De heer Vermeer heeft gelijk. Eigenlijk is de geschiedenis van de Aurora niet bekend. In de werfboeken komt deze tjotter niet voor. Ook het Nederlandsch Jachtregister van 1924/25 zwijgt in alle talen. Pas in 1975 komt een tjotter met de naam Aurora in beeld als het wordt aangemeld bij de SSRP (Stichting Stamboek Ronde en Platbodemjachten).

Als we de jaartallen bekijken en we nemen de herkenning van van de heer Olij jr. erbij, dan zouden we tot een gevolgtrekking kunnen komen. Heel voorzichtig zouden we dan aan kunnen nemen dat de Aurora en de Pallieter het zelfde schip is. De heer Vermeer beschreef in zijn "Tjotters en Boatsjes" de mogelijkheid al, maar had toen weinig houvast.

De geschiedenis van de Pallieter

In 1878 kocht Jacobus Johannes Beekhuis molen "De Hoop" in Sneek. Deze molen stond aan de Waterpoortgracht, tegenover waar nu de werf van Van der Meulen is gevestigd. Beekhuis produceerde daar zeemleer. Sinds de 15^e eeuw was hier al een "vellebloterij" gevestigd. De molen is in 1910 afgebroken.

De gebroeders De Jong kregen in 1906 opdracht tot de bouw van de tjotter die Pallieter zou gaan heten. De opdrachtgever was Jacobus Johannes Beekhuis of zijn zoon Willem Beekhuis. Het is niet bekend of de tjotter in de beginjaren tot 1910 nog is gebruikt voor het vervoer van de lederen zemen en of het schip oorspronkelijk voor dit doel is gebouwd.

Willem Beekhuis was apotheek houdend huisarts. Hij gebruikte de tjotter voor het bezoeken van patiënten. In die tijd was het vervoer over water veruit het handigste. De vaarwegen waren rijkelijk aanwezig, de landwegen bijna niet. Willem Beekhuis had een kist waar alle medicijnen en andere benodigdheden in zaten. Deze paste geheel in de achterbank. Samen met de heren Ham en Duursma zeilde Willem ook wedstrijden. Tot 1923 kwamen ze regelmatig voor in uitslagen van de Sneeker Zeil Club met zeilnummer OF 47 (rood). Dat deze nummers en letters rood waren betekende dat de meting plaats had gevonden in Friesland onder de verantwoording van de NNWB.

In het blik

Na het overlijden van Willem Beekhuis werd de Pallieter door de erven verkocht aan S.J. Olij en L. van der Wey. Helaas is het exacte jaar niet te traceren. Vermoedelijk 1928 want in dat jaar staat de Pallieter met zeilnummer OF 47 weer in deelnemerslijsten van de NNWB en de SZC met als stuurman S.J. Olij of L. van der Wey.

Zoals hiervoor al beschreven verhuisde de "boot" mee naar de Zaanstreek en bleef tot het eind van de jaren zestig in de familie.

In 1966 kwam de tjotter in handen van H.W. van Kimpen. Deze had een werfje op de Zaanse Schans te Zaandijk. Van Kimpen verhuisde in 1970 met werf en tjotter naar Dedemsvaart. Het onderwaterschip zat toen al in het blik. De tjotter kreeg ligplaats bij Wolter Huisman te Ronduite.

Aurora

In 1973 werd Bouke de Vries uit Medemblik eigenaar. In 1975 haalde hij al het blik van het onderwaterschip en zette het in de polyester. Hij gaf haar de naam Aurora en liet haar inschrijven bij het Stamboek van de Stichting Ronde en Platbodempjachten. Ze kreeg plaquettenummer 813 toegewezen. Na deze "restauratie" kreeg ze ligplaats in Elahuizen aan de Fluessen.

In 1979 was de Aurora weer te koop en kwam in handen van de Ter Veld uit Loosdrecht. Deze voer de tjotter tot er niet veel meer dan brandhout restte.

In juni werd ondergetekende eigenaar en kan de gehele restauratie beginnen

Pallieter

Sinds 1 januari 2006 heet de tjotter weer "Pallieter"

Jan Brilleman

Met medewerking van Jan van Wijlen en Jelmer Kuiper

Bronnen: Tjotters en Boatsjes door Dr Ir J. Vermeer
Jaarboekjes SSRP
Nederlandsch Jachtregister 1924/25
Fries Scheepvaartmuseum Sneek
Archief Sneeker Zeil Club
Mondelinge informatie van de heer S.Olij uit Amsterdam

Eigenaren:	1906 - 1928	Willem Beekhuis, Sneek	Pallieter
	1928 - 1965	familie Olij, Sneek / Zaadijk	Pallieter
	1966 - 1972	H.W. van Kimpen, Zaadijk / Dedemsvaart	- BZN-
	1973 - 1979	B. de Vries, Medemblik	Aurora
	1979 - 2003	W .ter Veld, nw.Loosdrecht	Aurora
	2004	J.Brilleman, Amsterdam/Aalsmeer	Pallieter

Restauratie van de Pallieter

In oktober 2004 gaat de tjotter de hellingschuur binnen en ben ik begonnen om het polyester aan de binnenkant er uit te slopen. (48 uur). Wat overbleef was totaal verrot eikenhout. De buitenkant heb ik in de polyester laten zitten om de vorm te handhaven.

Inmiddels had ik enkele scheepsrestaurateurs uitgenodigd om een offerte te maken in verband met een totale restauratie. Met Ivor van Klink uit Wons ben ik in zee gegaan. (Overbrengen naar Makkum, 250 Euro). In de winter van 2004 / 2005 heb ik alle rondhouten geschuurd en gelakt (38uur), nieuwe kistbanken gemaakt enz. Totaal zestig Euro aan hout.

Op 16 april 2005 heeft Ivor de tjotter opgehaald om deze naar zijn werf in Makkum te brengen waar de restauratie zal plaats vinden. Gereed zijn inmiddels ook al het roer en de zwaarden gemaakt door Joop Idsinga te Bolsward die ook het beslag, trommelstok en de blokjes maakt, 88 uur, totale kosten 943 Euro.

Bij mijn bezoeken in 2005 aan de tjotter heeft Ivor deze op zijn kop gelegd maar eerst voorzien van enkele hulpspanen om de vorm goed te behouden. Inmiddels heeft Ivor gedeelte lijk het polyester verwijderd en een zware kielplank aangebracht. De vooe- en achterstevan geplaatst. Aan beidezijden van de kielplank brede en uit één stuk zandstroken en daarnaast een zogenaamde vulgang.

Vlak voor de kerstdagen van 2005 is hij begonnen met de eerste van de drie brede gangen vanuit de achterstevan. Ivor gebruikt mooi eikenhout en alles ziet er goed en degelijk uit. Inmiddels is hij

begonnen met de 2e fase. De 3e fase gaat in op 1 april 2006. Betaald moet dan worden 6000 euro ex. BTW. Inclusief over het totale bedrag is dat 9135,-- Euro.

Tot zover de restauratie van de "Pallietter". De 1^e en gedeeltelijk de 2^e fase zijn betaald. Kopieën van de tweede fase gaan hierbij samen met de geschiedenis van deze tjoetter.

Met vriendelijke groet van huis tot huis,

Jan Brilleman

Transcriptie 2014 Gerard ten Cate